

מחקר חדש חושף: האישה הקדמונית היתה ציידת

התפיסה הרווחת לגבי העולם הפרהיסטורי הוא שהגברים היו ציידים והנשים היו מלקטות. ממצאים חדשים מגלים כי הן לקחו חלק פעיל ומלא בכלכלת הקיום

עיות. כ־50 קבוצות נמצא תיעוד לגבי חלקן של נשים בציד, רובו המכריע מוכיח פעולה יזומה ומתוכננת (בניגוד למפגש מקרי עם חיית בר שגורלה נחרץ).

בכל הקבוצות בהן ציד נחשב לבסיס כלכלת הקיום, ולא רק ענף צדדי או מסורתי, תועדה שותפות של נשים במלאכה. מאה אחוזי השתתפות, בבדיקה סטטיסטית מקיפה. נותרה רק שאלה או תהייה אחת פתוחה: מה אותן נשים צדו? כי אין דין הכנת מלכודת לסמור או חסימת נתיב בריחה של צבי צעיר, כדין הסתערות על פיל או לווייתן.

כאן, בשאלת גודל הניצודים, הנתונים שונים לחלוטין. קרוב למחצית ממקרי הציד בהם נשים לקחו חלק היו של חיות קטנות. למשל, דורבן או חוגלה. רק שליש מהן של חיות גדולות. מחברות המחקר לא מבהירות אילו חיות נופלות בקטגוריה האחרונה. בטח לא פילים או ביוונים. ולו בשל הטעם הפשוט שחיות אלו נכחדו זה מכבר או אסור רות כיום בציד. ובכל אופן, הנורמה המקובלת לקביעת משקלן של "חיות גדולות" היא 50 קילו בלבד. הרבה פחות מבעבר.

חשוב להבהיר שגם לפני המאמר הפוסט מודרני, תקין פוליטי זה, איש לא טען – ככל הידוע לנו – שרק גברים צדו או שחלילה נאסר על נשים לצוד. הגישה הריכוזית הזו – גברים ממאדים, נשים ממארים – היא כולה שלנו, בני התרבות המערבית. בחברות ילירות יש לכל אחד אוטונומיה לעשות כרצונו. נשים יכולות לצוד, גברים ללקט. אפילו לסרוג.

מה הערך הקלורי שעמו חזרו הנשים הביתה

בכל הנוגע לכלכלת קיום, הנתון הקובע הוא לא מה וכמה צדו, אלא מה הערך הקלורי שעימו חזרו הביתה. כמה בשר ובעיקר כמה שומן היה לחיה הניצודה? בתקופות קדומות, לפני אלפי שנים, כלכלת הקיום של בני אדם התבססה על פילים, ממותות שעירות, לווייתנים קשותי גב. הכנעת פיל או ממותה נעשתה מטווח קצר, וחייבה שימוש בכוח רב, בעוצמה, בזרועות שריריות שיכלו להחזיר חנית או חוד אבן מסותת אל גוף החיה. בהעדר כל עדות ארכיאולוגית או אנתרופולוגית לפיהן נשים צדו משהו פשוט (אוכלסיית חיות גדולות), מותר להניח שמלאכה קשה ומסוכנת זו הייתה גברית פר אקסלנס. ובטח נחטוף על קביעה זו כהוגן, כל אחד מהאמונות שפועלות לצדו.

משפחת פלינטסטונס. היום הם כנראה היו ויגאן פרנדלי, עם אבא עקרת בית ואימא ציידת צילום: רויטרס

מצב התעסוקה של נשים ב"ענף הציד" בחברות ילירות ברחבי העולם. האם הן בעיקר סורגות, מלקטות ומגדלות ילדים בהתאם לדימוי המקובל, או שמא הן גם שותפות פעילות בציד?

נאספו נתונים ממאה השנים האחרונות בקרב יותר מ־60 קבוצות ציידים לקטים: הסאן, באקא, הזדה ואחרים מאפריקה; אינואיטים מהאזורים הארקטיים; בני הקריי מערבות קנדה; מספר קבוצות מאגן האמוזנס וציידים לקטים מפפואה גינאה החדשה. התוצאות חד משמ-

לפחות חמישים אחוז. אולי יותר. במאמר מוסגר כדאי לציין שפריטים שהוטמנו באתרי קבורה אינם מעידים בהכרח על תפקידו של הנקבר או הנקברת.

נשים שותפות במלאכת ציד בחברות הילידות

בכל מקרה, כותבות המאמר, ובראשן אביגיל אנדרסון מסיאטל, וושינגטון, לא הסתפקו בעצמות וראשי חץ פרהיסטוריים, ובדקו מה

שנה. לצידה היו כלי ציד מובהקים יחד עם כלים לביתור וחיתוך בעלי חיים. כתב העת של המכון האמריקאי לארכיאולוגיה הכתיר אותה בתואר "ליידי קילר".

הליידי הון, כנראה ציידת על פי הממצאים, תופסת מקום בולט במאמר הארכיאולוגי. היא ולפחות עוד 11 קברי נשים נוספות שהתגלו בפרו בהמשך, כולן עם סממנים המשייכים אותן לציד חיות גדולות. הארכיאולוגים שהיו אחראים לחפיי רה באנדים העריכו שחלקן של נשים במלאכות צייד קדומות באזור היה

רן ברקאי ואיל חלפון

רן ברקאי הוא פרופסור לארכיאולוגיה של תקופות פרהיסטוריות, חוקר ומלמד באוניברסיטת תל-אביב. איל חלפון הוא במאי, סופר ומוסמך לארכיאולוגיה. במדור ארכיאולוגיה הם תרים אחר עקבות העולם הקדום, בישראל ובעולם, בהווה

עבודת התזה של אחד מבין כותבי מדור זה הוחזרה אליו עם הערה גורפת לגבי שימוש שעשה במונח "הארם הפרהיסטורי" (במקור: Prehistoric man). "מה עם האישה הקדמונית!?", נשאל הכותב והתבקש לשנות ולתקן את העוול כלפי ציבור הנשים שחיו כאן לפני מאות אלפי שנים.

מרב מיכאלי לא יכלה לנסח את זה באופן נחרץ יותר. תקינות פוליטית נוכחת בכל צעד ושעל במחקר האקדמי, ומי שזוכר קריקטורות בהן אדם קדמון מצויד בנבוט כבד גורר אישה בשערותיה אל פתח מערה, מוטב וימחק תמונה זו מתודעתו. ולא בגלל שספק אם היה או נבוט. גם "משפחת פלינטסטונס" שכיכבה בסדרת אנימציה מפורסמת בשנות ה־60, תידרש, אם יהיה לה רימייק עכשווי, לבצע שינויים משמעותיים. ולא רק בגלל שמר פלינטסטונס מעז לעשן סיגריות בפתח המערה שלו (חברת ווינסטון הייתה הספונסרית הראשית של הסדרה). היום הם כנראה היו ויגאן פרנדלי (כמו הפועל תל אביב, למשל), עם אבא עקרת בית, ילד/ה אי-בינארי/ת ואימא ציידת.

מי היתה "ליידי קילר" שהתגלתה בהרי האנדים

חמש חוקרות אמריקאיות, שחלקן מתמחות באנתרופולוגיה וחלקן בכיולוגיה, טוענות שבכל הנוגע לתפקיד האם במשפחה הקדמונית, זה לא ממש רחוק מהמציאות. במאמר שפורסם בכתב העת המקוון PLOS ONE, הן מבקשות לקעקע את הדימוי הרווח לגבי חברות ציידים לקטים ולפיו "גברים הם הציידים, נשים המלקטות".

דימוי שנגזר ממאפיינים מגדריים כמו אגרסיביות, כוח וקשיחות רגשית אצל מי שכוננו פעם "המין החזק", מול רוח חולשה ורגשנות בצד השני. נשים גם היו אחראיות לגידול הילדים וזה משהו שאפשר לעשות כשאת מלקטת שורשים ופקעות. לא בעודך מסתעררת על ממותה ותינוק קשור במנשא על גבך. טעות. לפחות על פי רוח התקופה הנוכחית.

בתחילת שנת 2020 נחשף בדרום הרי האנדים בפרו קבר ובו שלד אישה צעירה שהוטמנה בו לפני כ־9000